1940 ий
26
ЯНВАРЬ
№ 8 (621)
Акше 5 ыр.

10-шо ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла эллысе пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Горком орган

ПЛАМЕННЫЙ БОЛЬШЕВИК

Вич ий ожно, 1935 ийын 25 январьыште партийын да государствын ик выдающийся деятельже, Ленинын да Сталинын ик лишыл соратникше, пламенный большевик Валериан Владимирович Куйбышев колен.

Калыкын каргыме тушманже-шамыч Ленин—Сталин паша верч пӱтынь илышыжым пушо, миритлыдыме большевикын организмжым эреак, кече гыч кечышке отравитлен толыныт. Троцкистско-бухаринский банда, капиталын тиде пышткойшо шайкыже большевистский партийын ик преданный эргыжым пуштын.

Валериан Владимирович 14 ияшыже годымак революционный пашам ышташ тӱҥалеш. 16 ияшыже годым, 1904 ийыште Куйбышев йолташ РСДРП-ын омский организацийышкыже пура, да тылеч вара тудын илыме цельже—шемер калыкым буржуазно-помещичий гнет ден эксплоатаций деч утарышаш верч кучедалмаш лиеш. Тудо пеҥгыдын ӱшанен: тунам але изучатлаш гына тӱҥалмыже революционный учений—марксизм сеҥымашке конда.

1906 ий гыч В. В. Куйбышев профессионал—революционер лиеш. Революционный кучедалме корнышко шогалмекыже тудо большевистский правдам муын да тидын деч нигунамат кораҥын огыл. Ни тюрьма, ни ссылка (лу ий жапыште 1906 гыч 1916 ий марте тудым кандаш гана арестоватлэныт да ныл гана ссылкыш колтеныт) тудын шолшо энергийжым, кучедалашлан кӱртньӧ волямжым кӱрлын кертын огыл.

В. В. Куйбышевым Туруханский ссылкыш колтымо годым Российыште февральский революций лиеш. Куйбышев йолташ Самарышке кая. Октябрьский социалистический революцийын сеҥымашыже верч кучедалмаш жапыште Куйбышев Самарыште, тушто меньшевик-шамыч ваштареш чаманыде кучедалеш, чехословак-шамыч деч олам аралымашым организоватла.

Гражданский война жапыште В. В. Куйбышевшке илышыжым пӱтынек военный пашалан пуа. Тудо восточный фронтысо южный группын Реввоенсоветшын членже, тудо Колчакым шалатымаште участвоватла. Фрунзе да Чапаев дене пырля Валериан Владимирович бойлаште участийым приниматла.

Гражданский война эртымек Куйбышев йолташ партийный, хозяйственный, государственный пашаште. Тудын лӱмжӧ элым индустриализоватлымаш дене, кок сталинский пятилетка-шамычын планыштым составитлымаш дене ойыраш лийдымын кылдалтын. 1927 ий гыч В. В. Куйбышев ВКП(б) ЦК Политбюрон бессменный членже.

Челюскинский эпопея кечылаште Куйбышев йолташ йӱдшӧ-кечыже малыде эртара, уло энергийжым челюскинец-шамычым утарашлан пуа.

Большевик В. В. Куйбышевын чапле корныжо, советский молодежьлан, йоча-шамычлан пример лийын служитлаш тӱҥалеш. Ленинско-Сталинский типан выдающийся деятельын, пламенный большевикын образше калыкын шӱмыштыжӧ ила да курымеш илаш тӱҥалеш.

Комсомольский актив ВЛКСМ ЦК X пленумын итогшым обсуждатла

Комсомолын кече еда ыштышаш пашаже

(Йошкар-Оласе актив погынымаш гыч)

20 январьыште Поволжский лесотехнический институтын актовый залешыже Йошкар-Оласе комсомольский активын погынымашыже лийын. Погынымашыште комсомольский актив деч посна писатель, поэт, композитор, учитель, школа директор, пионер вожатый-шамыч да областной партийный ден комсомольский руководитель-шамыч лийыныт. Активыште чылаже 500 утла еҥ участвоватлен.

ВЛКСМ Центральный Комитетын X-шо пленумжын итогшо нерген докладым ВЛКСМ Марийский Обкомын школ паша дене секретарьже Замятин йолташ ыштен.

Советский школа самырык поколенийым коммунистический духеш воспитатлымаште, Йошкар Армийлан достойный патриот-шамычым ямдылымаште, коммунистический партийлан шке радамжым молодежьын передовой ужашыже гыч куштымаште да моло шотыштат пеш кугу рольым модеш. Тиде чылажат школым решительно укрепитлымашым, чумыр комсомолын школа дек мелын савырнымыжым требоватла. Но комсомолын руководящий пашаенже-шамыч школа-шамычлан полшымо шотышто шкеныштын рольыштым умылен шуктен огытыл. Сандене комсомольский организаций-шамыч школа пашам второстепенный вопрос семын онченыт.

Йошкар-Оласе комсомольский организаций-шамыч школа паша дене почти заниматлен огытыл. 1939 ийыште ВЛКСМ горком 48 гана заседатлен да тушто 400 наре тӱрлӧ вопросым онччен. Но школа паша нерген ик вопросымат разрешатлен огыл. Ик идалык жапыште комсомол радамыш ик учительымат принимые огыл. Учительствын илыш условийже, пашаже дене ик комсомольский организацият интересоватлалтын огыл. А вет тиде вопрос дене заниматлаш кӱлеш ыле. Мемнан оласе учительствылан ятыр полыш кӱлеш. Теве 7 № школын учительже Колобов йолташ чыташ лийдыме начар квартирыште ила. Горсоветын коммунальный отделже, жилуправлений нимогай полышымат огыт пу.

Учительство коклаште марксизмым-ленинизмым изучатлымаш, производственный знанийым нӧлтен шогымаш паша але начарын шындалтын, сандене посна учитель-шамыч даже элементарный вопрос-шамычымат огыт шинче. Мутлан, 2 № школын директоржо Макаров йолташ СССР Верховный Советыш сайлымашын кунам лиймыжымат ок шинче. Учитель Липатников удельный весым ок пале. Тыгай пример-шамыч ола мучко ятырак уло. Чыла тыгай неграмотность ученик-шамычын знанийыштым волташ полша.

1939—40 тунемме ийын первый чырыкыштыже школлаште успеваемость верч начарын кучедалме, ола мучко успеваемость 70 процентыш гына шуэш. А тунемше комсомолец-шамыч общий количество гыч неуспеваемость 28 процентым составлятла. Посна школлаште успеваемость ден дисциплина путырак ӱлнӧ. Ученик-шамыч сайын тунемме олмеш хулиганитлат, учитель-шамыч ваштареш вурседалыт, аракам йӱыт да тамакам шупшыт. Тыгай примерым 6-шо, 7-ше да 9-ше школлаштеончыкташ лиеш. Но школласе первичный комсомольский организаций-шамыч тыгай безобразный факт-шамычым кораҥдышаш верч решительный мерым принимутлен огытыл. Пионерский отряд-шамычланат начарын полшеныт. Тидат веле огыл, ВЛКСМ горком школласе комсомольский организаций-шамычлан почти полышым пуэн огыл. Пытартыш жапыште гына изиш вниманийым обращатлаш тӱҥалын.

Художественный самодеятельность творчество йоча-шамычым воспитатлымаште пеш кугу значенийым иметла. Тиде важный участкымат комсомол кӱлеш семын вуйлатен огыл.

Чыла тиде комсомолын ситыдымашыжым оласе комсомольский актив пеш чот пеҥгыдын обсуждатлыш. Школлаште пашам саемдыме вопрос дене прениыште чылаже 22 еҥ выступатлен. Нуно шкеныштын выступленийыштышт комсомоллан школа дек мелын савырнаш кӱлмым, школа паша дене кече еда заниматлаш кӱлмым ончыктеныт. Погынымашыште тыгак марийский поэт, писатель, драматург, композитор, артист ден учитель-шамыч выступатленыт.

Мих. Иванов.

Ленинградский военный округ штабын ОПЕРАТИВНЫЙ СВОДКЫЖО-ШАМЫЧ

20 январьыште фронтышто существенный нимат лийын огыл.

Мемнан авиаций ятыр районлаште успешный бомбардировкым ыштен. Воздушный стычкыште противникын 15 самолетшым волтен шумо.

* * *

21 январьыште фронтышто нимат существенный лийын огыл. Чыла направленийлаште разведчик-шамычын кычалмышт, южо вере артиллерийский лӱйкалымаш.

Мемнан авиаций разведывательный да боевой полет-шамычым ыштылын.

* * *

22 январьыште чыла направленийлаштат разведывательный часть-шамычын кугу огыл стычкышт, да ятыр районлаште артиллерий дене ваш лӱйкалымаш лиеден.

Мемнан авиаций разведывательный полетым ыштылын.

* * *

23 январьыште **Ухтинский ден Ребольский** направленийлаште разведчик-шамычын кычалмашышт лийын. **Петрозаводский** направленийыште посна пехотный отряд-шамычын боевой действийышт каен шоген. **Карельский** перешейкыште артиллерий дене ваш лӱйкалымаш да разведчик-шамычын кычалмашышт лийын.

Мемнан авиаций разведывательный ден боевой полетым ыштылын.

Украинский ССР ден Белорусский ССР-ын западный областьлаже деч СССР Верховный Советыш депутат-шамычым сайлыме кече нерген

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМЫН

УКАЗШЕ

1. Украинский ССР-ын Волынский, Дрогобычский, Львовский, Ровенский, Станиславский ден Тарнопольский областьлаже деч да Белорусский ССР-ын Барановичский, Белостокский, Брестский, Вилейский ден Пинский областьлаже деч СССР Верховный Советыш депутат-шамычым сайлымашым 1940 ий 24 мартлан назначитлаш.

2. Нине областьла деч СССР Верховный Советыш сайлымаш кампаний 1940 ий 24 январь гыч тӱҥалмым увертараш.

СССР Верховный Совет Президиумын Председательже—М. КАЛИНИН.

СССР Верховный Совет Президиумын Секретарьже—А. ГОРКИН.

Москва, Кремль, 1940 ий 21 январь.

15

КОММУНИЗМ ВЕРЧ ПЛАМЕННЫЙ БОЕЦ

(В. В. Куйбышевын илышыже гыч эпизод-шамыч)

Восстатлыше пашазе-шамычлан оружий

1905 ий... Москваште декабрьысе вооруженный восстаний ямдылалтын. 17 ияш Куйбышев—большевик-шамычын петербургский подпольный организацийжын членже. Партий тудлан боевой заданийым шукташ поручитлен—восстатлыше пашазе-шамычлан Москвашке оружийым колташ.

Оружийым тушко колтымаш кугу опасность дене кылдалтын ыле. Бомба ден наган-шамычым сакалыше Куйбышев икана оружийым аралыме складышке каен. Уремыште Куйбышев да тудын дене пырля кайше йолташыже нунын почеш кайше околоточный надзирательым вучыдымын ужыныт. Лишыл переулкышко корангыныт, но полицейский нунын почеш ошкеден...

Оружий дене темалтше портфель ден сумка кидым чот шупшыныт. Мом ышташ?! Тыгай нелыт дене умбаке каяш вий уке. Эше ик минута гын, портфельым кудалташ логалеш ыле. Шенгак ончалмекыже Куйбышев ужын: полицейский ик пӧртышкӧ пурен. Очыни, тудо революционер-шамыч почеш случайно каен. Ты манмешке шергакан груз извозчикыш пышталтын да оружийым назначенийже почеш сайын конден шуктымо ыле.

Сибирский трактыште

Кугыжан ищейкыже-шамыч Куйбышевым чарныде преследоватленыт, тудым ик тюрьма гыч весышке колтылыныт, эн мӱндыр медвежий луклашке ссылатленыт.

Подпольный деятельность ийлаштыже Куйбышевым кандаш гана арестоватленыт, кум гана судыш пуэныт, ныл гана сибирский ссылкыш колтеныт.

В. В. Куйбышевын шӱжарже—Елена Куйбышева—изажым мытарствоватлыме гыч интересный эпизодым шарнен ойла:

„Шыже жап шуко лиймек, ноябрьыште 1915 ийын, арестоватлыме-шамычым ссылка верышке колтеныт. Йӱштӧ кече-шамыч моткоч кугу йӱр дене вашталтыныт. Иркутский тракт дене кайше корно теве чонгаталан ий ком дене леведалтше лиеш, теве вӧнчык гай лаврашке савырна.

Каяш нелэ ыле. Почеш кодаш ок лий—салтак-шамыч прикладышт дене лӱдыктат...

Валериан, пеленже кайше йолташыжым конгла ыймач кучен, бодро ошкылеш. Шукышт пелэ йӱкын революционный маршым але сибирский каторжник-шамычын мурыштым муреныт. Чот мураш ок лий. Йӱштӧ, йокрок, весела огыл...

— Молан ойган мурым мурат, весела, бодрый мурым мураш гын, сай лиеш ыле,—Валериан йолташыжлан ойла.

Гей, йолташ-влак!
Уеш шолаш тӱнгале илыш,
Толкын йӱк шокта йыр-ваш.
Тиде вет тӱтан толеш тыш,
Вик чыма куанымаш!..

Тиде мурым арестоватлыме кокла гыч ик самырык ен лӱдынрак мураш тӱнгалын.

Валериан тудын велке савырна, ӧрын да куанен йодеш:

— Кушеч тый мыйын стихотворением палет?

— Тудым мемнан уло молодежь пала,—вашмутым пуа тудыжо."

Тиде мурым шке жапыштыже Куйбышев ссылкыште возен улмаш. Куйбышев ссылкыштат илышлан куанымашым да пролетарский революцийын сенгымыжлан ӱшанымашым ӧ м д а р е н огыл.

Революций нерген увер

1917 ий..., Февральский революций тӱнгалын.

Тиде жапыште умбалне, сибирысе пич верыште, кид дене кидым коватлыме, северышке жандарм-шамычын поктымо политический ссыльный шамыч каеныт. Ссыльный-шамыч тӱшкаште Валериан Владимировичат ыле.

1917 ийын 6 мартыште ссыльный-шамыч село марте шуыныт. Каналташ шогалалтеныт. Вот тыште, мӱндыр сибирский селаште, кӱртньӧ корно деч 200 меҥге тораште, Куйбышев кугыжам сӱмыралме нерген вучыдымын пален налеш. Куанымашан увер тудым авалта. Тунамак тудо йолташыж-шамыч дек вашка.

„Йолташ-шамыч ты мартесылак спокойно шинчат да чайым йӱыт,— В. В. Куйбышев шке шарнымаштыже ойлен.—Мый нунылан кычкырем:

— Йолташ-шамыч, революций!

Нуно мыйын велыш ончалыныт, а вараже чыланат чот воштылыныт:

— Вот здорово шоякым колтылат!

— Да, йолташ-шамыч, революций!

Уэш чот воштылмаш:

— Ну тый чыным ойлымылак шойыштат!

Пытартышлан мый шинчавӱд йӧре кычкырем:

— Йолташ-шамыч, революций лийын!

Кенета чыланат ӱшаненыт. Тиде тедла лийдыме момент ыле. Чыланат шогалыныт да торжественно „Марсельезам" муреныт.

Ленинлан подарок

Партий Куйбышевым ик фронт гыч весышке колтен. Куйбышев Волга дене Йошкар Армийын отрядше-шамычым формироватлен. Тудо Астрахань дене Киров дене пырля кучедалын, Туркестанышке Фрунзе дене пырля Колчакым шалатен.

Лӱддымӧ большевистский комиссар, Куйбышев боец ден командир-шамычым сплачиватлаш, шке воляже дене нуным кучедалмашке да сенгымашке воодушевитлаш моштен да тидлан шагалжын улшо способность дене обладатлен.

1918 ийын сентябрьыште Куйбышев чехословацкий белогвардейский полчище-шамыч ваштарешт фронтышто ыле. Тиде жапыште Москва гыч тревожный увер толын:

„Эсерка Каплан Ленинным сусыртен..."

Митингыште Куйбышев выступатлен. Тудо ойлен:

— Ильичын родинажым—Симбирскым чех-шамыч деч утараш. Красный шамыч вашке Симбирскым (кызыт Ульяновск) н а л ы н ы т. Куйбышев Ленинлан куанымашан телеграммым колтен кертын:

„Шерге Ильич. Тендан родной олам Симбирскым сенген налмаш—тиде тендан ик ранылан вашмут—а кокымшо верч Самара лиеш".

Тидлан вашмутым Куйбышевлан Ленин тыге пуэн:

„Симбирскым— м ы й ы н родной олам—сенген налмаш—эн сайын эмлыше, мыйын ранылан эн сай повязка улеш. Мый але марте лийдыме бодростьым да вийым шижам. Красноармеец-шамычым сенгымаш дене поздравитлем да чыла шемер шамыч лӱм дене жертва верч благодаритлем. Ленин".

Чапаев дене вашлиймаш

Героический Чапаевский дивизийын тошто боецше-шамычын шарнымаштышт Чапаевын Куйбышев дене ик трогательный вашлиймашыже нерген ойлымаш аралалтын.

Икана Валериан Владимирович Лбищенск дене улшо дивизийын штабышкыже толын. Пӧртыштӧ ӱстел воктен Василий Иванович шинчен да ойганын-ойгалын мурен:

„Шинчем мый пычкемыш решотка шенгелне..."

Чапаев боеприпас укелан да продовольствий ситыдымылан шонкален.

— Мо пеш ойганын мурет, йолташ?—йодын Куйбышев.

Чапаев олмеш тудын нигунам ойырлыдымо йолташыже Петя Исаев пелештен:

Василий Иванович тиде мурым тӱрлӧ сем дене мура. Паша начар гын, тудо ойган йӱк дене мура, сай гын,—весела йӱк дене...

— Мо нерген вара Чапаев ойгыра, вет тушманым чактарыме — куанаш кӱлеш...

— Боеприпас ш а г а л, продовольствий пыта,— Куйбышев ӱмбак ончалде Чапаев ӧкымырак каласен.

— Так мый тланда боеприпасымат, продовольствийымат, махоркымат конденам.

— Конденат? А те кӧ улыда?—Чапаев ӱшаныдымыла йодын.

— Мый Куйбышев.

— Ой!—комдив кычкыралын да Валериан Владимировичым эндалаш тӱнгалын, а вара веселан мурен:

„Шинчем мый пычкемыш решотка шенгелне..."

Тиде эпизод случайный огыл. Куйбышев шке жапыштыже полышым пуашлан толын шукташ поснак моштен.

Рубильникым включатлыме

Первый сталинский пятилеткын тӱнгалтышыже. Эл социалистический индустриализацийым тӱнгалын. Куйбышев тиде жапыште промышленностьым вуйлата.

1928 ийын ноябрьыште Электрозавод—первый шолдра советский завод-шамыч кокла гыч иктыже пашам ышташ тӱнгалын. Заводым ходыш В. В. Куйбышев колтен. Тиде торжествошко тӱжем дене уна-шамыч погыненыт.

Моткоч кугу вниманий дене пашазе ден уна-шамыч распределительный щит дек эркын лишемше Куйбышевым толмыжым онченыт. Теве тудо трехполюсный рубильникым включатла—да пӱтынь завод волгалтеш. Ленин портретан кугу транспарантым йошкар тул дене волгалтарыше прожектор-шамыч чӱктальтеныт. „Интернационалым" мурымо торжественный йӱк шарлен. Заводской гудок шоктен. Овацийт чот шоктымо годым Куйбышев заводым ходыш колтымылан увертарен.

СССР индустриализаций сталинский планын кугу сенгымашыже дене волноватлалтше Валериан Владимирович ойлен:

„Тендан тачысе пайремда мемнан общий торжествона, пӱтынь промышленностьын, пӱтынь пролетарский элын торжествожо улеш, ...Октябрьын шушаш идалыкшылан шуко фабрика ден завод-шамыч пашам ышташ тӱнгалыт, стройышко у предприятий-шамыч пурат.

Н и н е предприятийласе орва-шамычын пӧртмышт дене лийше шум октябрьский торжествон кечылаштыже куанымашан музыка лиеш. Тудо теве мо нерген ончыкташ тӱнгалеш: Октябрьыште ме шкенан вӱрнам арамеш йоктарен огына ул, тушман-шамыч деч шкенан отчизным арамеш арален огына ул.

У предприятийласе орва-шамычын шумжо подтвердитла, что ме ончыко каена, что ме социализмым ыштена".

Сталинский пятилетка-шамычын энтузиастше

Академик И. П. Бардин Куйбышевын тудым Сибирыш паша ышташ, Кузнецкий металлургический заводым ыштымашке ӱжмыжӧ нерген шарнала:

„Кузнецкыш кайме деч ончыч В. В. Куйбышев мыйым шкеж дек ӱжын, тиде мондаш лийдыме вечер шарнымашеш моткоч чаплын кодын. Ме тудын кабинетыштыже ш к е т и а улына ыле. Валериан Владимирович кузнецкий площадка нерген, тудым мый ужынам мо, могайрак вара тудо площадка, мыйын шонымаште, кузе туштӧ подготовительный пашам шарен колтыман, чыла тиде нерген подробно йодыштын.

... Валериан Владимирович кынел шогалын, письменный кугу ӱстел воктен коштеден, да мый дечем умбакыже йодыштын. Чучкыдын тудо кугу, йоча гай ару, келгыш ончышо шинчаже дене мыйым ончен, да кенета тудо мыйын дек моткоч шокшын, лишыл йолташ семын обратитлалтын:

Сибирьыште кызыт теле, Иван Павлович, йӱштӧ, пудештше йӱштӧ. А сай! Мый Сибирысе телым йӧратем. А те йӱштӧ деч ола лӱд? Вет те, кажется, южанин улыда. Но, ик манаш, Сибирысе йӱштӧ тудым палыдыме ен-шамычлан веле лӱдыкшӧ, чынжым гын, тыгаяк лӱдыкшӧ огыл. Туштӧ пеш онгай вер-шамыч улыт, мый нуным сайын палем...

Куйбышев ик жаплан шып лийын.

— Сибирь, Сибирь!—ойлаш тӱнгалын тудо.—Окмак русский кугыжа-шамыч тудым каторгыш савырене, садланак Сибирь лӱдыкта, тудо страшныйла коеш.

Шукерте огыл мый тидын нерген Герценын лудынам. Те шарнеда, мый тиде верым кызытак тланда муам.

Куйбышев „Былое и думы"-ым луктын.

Теве колыштса: „Сибирь кугу ончыкылыкым иметла; тудын ӱмбак подвал семын ончат, кушто шуко шӧртньӧ, мехи да моло арвер, но кудо йӱштӧ, лум дене леведалтын, илышлан кӱлешлык средства дене нужна, корно шагал, заселитлыме огыл. Тиде йонгыш. Кеч мо насилий дене, пондо дене ыштыше мертвящий русский правительство Сибирьым американский писылык дене ончыко нангайше жизненный толчокым пуаш огеш мошто".

Да умбакыже:

„Ужына, мо лиеш, кунам Америка Сибирь дене нашлиеш".

„Чын огыл мо, кузе чаплын каласыме, Иван Павлович? Америка Сибирь дене вашлиеш. Тиде нерген Герцен эше шӱдӧ ий ожно шонен. И вот тиде вашлиймашым мемнан великий партий, ме, большевик-шамыч ыштена.

(Мучашыже 3-шо стр.).

Коммунизм верч пламенный боец

В. В. Куйбышевын илышыже гыч эпизод-шамыч)

(Мучаш)

Конечно, Сибирьыште строитлаш, тушто социалистический Америкым создаватлаш куштылго ок лий. Шукыжо ен-шамыч деч зависитлаш тӱҥалеш. Тыгай ен-шамыч тендан улыт мо, кудылан положитлалташ лиеш да паша верч нуно серьезно пижыт манын ӱшанаш лиеш? Те пален шогыза,—мемнан беседынам Валериан Владимирович пытарен,—тиде мемнан элысе эрласе кечыжын партийын да пашазе классын келге разведкыже. Тиде замечательный э р л а лиеш. Да инженерлан тиде пеш почетный задача. Нунын кокла гыч тланда икте велэ огыл завидоватла.

Куйбышев мланем кидшым шуен:

— Тланда пиалан успехшамыч!

Челюскинец-шамычым героический утарымаш

1934 ийын февральыште Арктикын грозный ийлаже „Челюскин" п а р о х о д ы м лаштыртеныт. 103 айдеме илыш колымаш опасностьышто. Правительство тунамак полышым организоватла. Куйбышев йолташ челюскинец-шамычым утарыме правительственный комиссийым вуйлата. Йӱдшӧ кечыже тудо шке кабинетыштыже эртара, нян пален гыч ен-шамычым вашкерак утарашлан нойыде пашам ышта. Тудо ен-шамычым вызыватла да назначитла, Чукотское морен картыжым тщательно изучатла.

Келгын да чыла могырымат образованный айдеме, тудо шкак сложный вычислений-шамычым ышта.

Куйбышевын ӱдыржӧ шочмо кечын тудын дек уна-шамыч погыненыт. Икмыняр минутлан Валериан Владимировичат мӧҥгыжӧ толын ыле. Чыланат тудын шонкалыше чурийже дек вниманийым обратитленыт. Иктаж-мом веселам ойлаш йодмылан Валериан Владимирович каласен:

— Кеч кузе гынат, но мый кызыт нимом веселам каласен ом керт. Мыйын шонымаш эреак теве тиде письма дене.

Тудо письмам луктеш да лудеш:

„Москва ола. Челюскинец-шамычым утарыме комиссийын председательжылан. Шерге Куйбышев йолташ. Мыйын ачаем утарыза. Мый ачаемым пеш чот йӧратем. Ада".

Челюскинский эпопея пӱтынь т ӱ н я н вниманийжым шке велкыже савырен. Капиталистический печать уло кертмыжым кычкырлен, пуйто полярник-шамычым „большевик"-шамыч утарен огыт керт.

Даже южо видный советский полярник-шамычат тиде сложный операцийын успехше шотышто сомневатленыт.

Чакныдыме большевистский воля, шагал ен-жын лийше мужество, Сталин йолташын воспитатлыме советский летчик-шамычын героизмыштлан да отваштылан ӱшанымаш гына Куйбышевым ий ӱмбалне ийше ен-шамычым утарышашлан авиацийын историйыштыже уждымо планым принимайтлаш заставитленыт.

Ниие кечылаште Куйбышев йолташ Хабаровскыш летчик-шамычлан Водопьяновлан да Доронинлан телеграфироватлен:

„Создаватлалтше обстановка Северыш тендан срочно чоҥештен лекмыдым требоватла... Правительство ӱшана, что тланда возложитлыме заданийым те честь дене шуктеда. Кажне час шерге. Кече еда пашан положенийже нерген увертарен шогыза".

„Летчик Ляпидевскийын лагерь гыч латик еным наҥгаймыже годым, мый тудын телефон дене мутланымыжым шке шинчам денак ужынам, — шарнен ойла Е. Куйбышева.

Валериан куаныше йӱк дене мутлана. Шинчаже йолгыжеш.

Трубкам пыштен да йодын:

— Эше кӧ дек гын звонитлышаш, к а л а с ы ш а ш ыле.

...Телефон адак муралтыш, да Валериан куанен ойлаш тӱҥале:

„Кернак, кернак... нкаплаште чыла йоча ден ӱдрамаш-шамычым.

А ий ӱмбалан куд ен кодмо годымжо кузе тудо волноватлыш!

Кызыт нуно вашке колен кертыт. Стихий ваштареш тынар енлан кучедалаш нелэ.

А вараже адак куанымаш—чыланат утаралтыныт!.."

Пырдыж газета жапыште лектеш

Кукнур средний школа пеленсе (Шернур район) первичный комсомольский организаций пырдыж газета лукмашке полшаш 9 комсомолецым колхозлашке прикрепитлен. Нуно шке пашаштым сайын шуктен толыт, пырдыж газетым регулярно луктыт.

„1-ое Мая" колхозышто Е. Терехова, М. Четкарева да А. Алметова пашам ыштат. Нуно пырдыж газетым арун, сылнын, художественно мошнен оформитлат. Кок тылзе жапыште нуно 8 номерым луктын улыт. Колхозник-шамыч коклаште критика ден самокритика чот шарлен. Тыгак массылан тӱрлӧ событий-шамыч нерген умылтаралтеш.

Четкарева, Алметова, Терехова йолташ-шамыч моло комсомольский порученийымат аккуратно шуктат.

Вася Аппаков.

КАДР-ШАМЫЧЫМ ВЫДВИГАТЛЫМЕ ДА ВОСПИТАТЛЫМЕ ПАШАМ РЕШИТЕЛЬНО САЕМДЫМАН

Шукерте огыл ВКП(б) Обкомын кадр-шамыч отделже ВЛКСМ райком-шамычын кадр-шамыч отдел вуйлатышышт дене совещанийым эртарен. Совещанийыште кадр-шамыч дене пашам ыштыме да нуным воспитатлыме нерген докладым ВКП(б) Маробкомын инструкторжо Кондратьев йолташ ыштен. Доклад гыч да прениЙыште выступатлыше гыч раш пале лие, что партийын XVIII с'ездше деч вара мемнан республикысе комсомольский организацийлаште к а д р ы м выдвигатлымаш да нуным куштымаш паша икмыняр саемын. Республикыште Ленин—Сталин партийлан мучашыш шумеш преданный комсомолец-шамыч кокла гын 80 еным партийный пашашке, ятыр комсомолец-ш а м ы ч ы м хозяйственный да руководящий комсомольский пашашке выдвигатлыме.

Кырык-Марий райкомол 1939 ийын сентябрь тылзе годсек 99 комсомолецым руководящий пашашке выдвигатлен, нунын кокла гыч комсомольский пашашке 58 еным, советский пашашке 21 еным да тылеч моло пашашке 20 комсомолецым.

Южо комсомольский организацийын секретарьышт пашам начар огыл ыштат. Теве „МОПР" к о л х о з (Шернур район) пеленсе комсомольский организацийын секретарьже Куклин йолташ кодшо ий гына пашам ышташ тӱҥалын. Пашам йӧратен ы ш т ы м ы ж дене шеҥгелан шӱдырнышӧ колхозым ончыл колхозышко л у к т о. Тыгай примерым республика мучко ятыр ончыкташ лиеш.

Туге гынат ВЛКСМ южо райком-шамыч кадрым выдвигатлымашке да нуным воспитатлымашке серьезно огыт относитле. Мутлан налаш Ронгго райкомолым, вет райкомол пашаен-шамыч раш шинченыт, что „Крестьянин" колхоз (Мумзер ял совет) пеленсе комсомольский организацийын секретарьже Л. И. Наумов йолташ пашам пеш начар ыштен. Наумов йолташлан верлашке лектын полышым пумо о л м е ш ВЛКСМ райкомын бюрожо тиде комсомольский организацийым распуститлаш решенийым луктын, хотя кызыт угыч восстановитлыме. Райкомолын секретарьже Шестаков йолташ тиде „пример" дене моло комсомольский организаций-шамычым туныктынеже улмаш.

Если первичный комсомольский организаций-шамычын секретарьыштым Ронгго райкомол воспитатла ыле гын „Ушнымаш" колхоз пеленсе комсомольский организацийын секретарьже Трофимов йолташ класс тушман-шамыч дене кучедалме олмеш, аралмаш корнышко ок логал ыле. Але налаш „1 май" колхоз пеленсе комсомольский организацийын секретарьжым—Семенов йолташым. Колхозышто шуко ситыдымаш-шамыч улыт, тидым тудо огеш уж.

Пектубай МТС пеленсе комсомольский организаций (тудын секретарьже Полушина йолташ) трактор-шамыч ремонтироватлымаш деч ӧрдыштӧ улеш, 25 комсомолец гыч 1 комсомолецат тракторым ремонтироватлымаште огеш участвовате, садланак вет 10 январьлан Пектубай МТС трактор-шамычым улыжат 31,1 процентлан гына ремонтироватлен. Тракторист-шамыч ямдылыме курсышто 40 ен тунемшаш ыле гын, 25 ен гына тунемеш. ВЛКСМ Пектубай райком тидым огеш шинче огыл, шинча, но нимогай полышымат пумашыже уке.

Марбумкомбинат пеленсе комсомольский комитетын секретарьжылан Сергачова йолташым выдвигатлыме, но ВЛКСМ Волжский райком шке жапыштыже полышым оказатлен огыл да комсомольский комитетын пашаштыже пеш шуко ситыдымаш-шамыч уледат. Сушильный цехыште 1939 ийлан чылажат 1 комсомольский собраний гына эртаралтын. Шукерте огыл кок гана общий заводской собраний кӱрылтӧ. Комсомольский организаций кушкын огыл.

ВЛКСМ Й о ш к а р-О л а, У-Тор'ял райком-шамычын кадр-шамыч отделын вуйлатышышт „кадр-шамыч огыт сите" манын кутырат. Кушто вара у, кушкын шогышо кадр-шамычым кычалыт? Райцентрыште, а первичный комсомольский организацийлаште кушкын шогышо комсомолец-шамычым огыт уж.

Руководящий комсомольский пашаен-шамыч шке теоретический шинчымашыштым начар нӧлтен шогат. Теве „1 Май" колхозысо (Оршанка район) комсомольский организацийын секретарьже тудак избач Кулалаев йолташ 7 ий годсек первичный комсомольский организацийын секретарьжылан пашам ышта. 7 ий жапыште тиде организацийыш улыжат 6 еным гына ВЛКСМ членыш пуртен. Кулалаев йолташ ВКП(б) историйым йӧршеш изучатлымашыже уке, газетым, ж у р н а л ы м кидышкыжат огеш кучо, колхозник-шамыч коклаште воспитательный пашам колтымашыже уке. Садланак колхозышто труддисциплина лушкыдо, хозяйственно-политический кампаний планым колхоз начарын тема.

ВЛКСМ южо райкомын кадр-шамыч отделым вуйлатышышт Кузнецов (Кужеҥер район), Комаров (Косолоп район), Дмитриев (Звенига район) йолташ-шамыч теоретический шинчымашыштым начар нӧлтат.

Комсомольский кадр-шамычым выдвигатлымаш да воспитатлымаш пашам райкомол-шамыч решительно саемдышаш улыт.

В. Борисов.

Комсомольский организаций примерым ончыкта

Шернур вечерний школа взрослых пеленсе комсомольский организацийым 1939 ийыште 5 ен дене организоватлыме. Комсомольский организацийын секретарьже Ф. Роженцов йолташ первый кече гычак несоюзный молодежь коклаште воспитательный пашам сай ышташ тӱҥалын. Садланак вет кызыт комсомольский организаций 43 енгыш шумеш кушкын.

Комсомольский собраний пеҥгыде план почеш кушкӧ идейно-политический уровенеш эртаралтеш.

Комсомолец-шамыч успеваемость нӧлтышаште начар огыл кучедалыт да шкештат примерым ончыктен шогат. Теве П. Аракчеев, П. Смоленцев, А. Лебедев йолташ-шамыч да молат чыла предмет денат отлично да хорошо тунемыт. Тунемме ийын первый полугодийыштыже комсомолец-шамыч кокла гыч ик енат начар отметка дене тунемын огыл да посещаемость 100 процент ыле.

Комсомолец-шамычын инициативышт дене Осоавиахим организацийым, хоровой, драматический да моло кружок-шамычым организоватлыме.

Кажне кечын урок тӱҥалме деч ончыч комсомолец-шамыч политинформацийым эртарат.

Школьный комсомольский организаций-шамычлан Шернур вечерний средний школа пеленсе комсомольский организаций деч примерым налман.

Ямтов Петр.

Чодра пашашке массовый лекмаш

„У вий" колхозышто (У-Тор'ял район) комсомолец Алексей Григорьевич Шестаков йолташ чодра пашаште кумыл нӧлтен ышта, тудо кечаш нормым 100—110 процентлан тема.

„Энгер" колхоз чодрашке эн сай колхозник-шамыч дене бригадым организоватлен колтен. Тиде бригада 1 февраль марте 500 кубометр чодрам руаш да 400 кубометрым шупшылташ обязатлалтын. Кызыт виян пашам ышта.

Кузнеч ял совет мучко чодрашке массовый лекмаш тӱҥалын. Шукерте огыл 20 йолешке да 12 имнешке чодрашке каеныт.

П. П. Яшметов

ИНОСТРАННЫЙ ТЕЛЕГРАММА-ШАМЫЧ

Китайыште военный действий-шамыч

Южный Китайыште

Гуандун провинцийыште Кантон-Ханькоуский куртньӧ корнын южный участок секторыштыжо китайский войска-шамыч японец-шамычым шыгыремден шогат. 18 январьыште китаец-шамыч шке частьше-шамычлан полшаш кайше, тӱжем еҥан японский колонныым атаковатленыт да Кантон—Самшуйский куртньӧ корно велышкыла шыгыремден луктыныт.

20 январьыште китайский войска-шамыч Цзенченыш (Кантон деч востокышкырак) пуреныт.

Центральный Китайыште

Хубей провинцийын юго-восточный ужашыштыже китаец-шамыч Янсинь ден Синьтаньпум атаковатленыт. Нине пункт-шамыч коклаште шоссейный корным китаец-шамыч пӱчкыныт.

Тиде провинцийын северо-восточный ужашыштыже 15 январьыште Суйчжоу районышто японец-шамыч китайский позиций-шамычыш наступленийым ыштеныт. Китайский войска-шамыч японец-шамычлан кугу сопротивленийым ыштенат да нуным чакнен каяш заставитленыт. Эрлашым японец-шамыч Гаоченьыш (Суйчжоу деч 30 километрлан северыштырак) наступленийым ыштеныт. Китаец-шамыч виян контратака дене японец-шамычым исходный позицийышкышт налын кудалтеныт. Официальный данный-шамыч почеш, 16 гыч 20 январь марте тиде районышто японец-шамыч 3 тӱжем еҥ наре колышым да сусыргышым йомдареныт. Тыштак китаец-шамыч ик японский самолетым волтен шуэныт да икмыняр танкым шалатеныт.

Пале лийын: Аньхуэй провинцийыште январь тӱҥалтышыште китайский артиллерий Янцзы эҥерыште кайше, кок японский транспортым лӱйкален. Транспортлаште колышо да сусыргышо-шамыч улыт.

Японец-шамычын тылыштышт действоватлыше китайский войска-шамыч Лунтань (Нанкин деч востокыштырак) станцийым атаковатленыт. Атака годым японец-шамычын 100 еҥ наре колен. Японец-шамычын Нанкин гыч колтымо подкрепленийже-шамычат пораженийыш логалыныт.

Северный Китайыште

Шаньси провинцийын юго-восточный ужашыштыже Хугуань деч югыштырак улшо районышто кум кече лийын шогышо пеш кугу бойышто японец-шамыч 10 тӱжем еҥан войскашт гыч тӱжем еҥым утла йомдареныт. 14 ден 15 январьыште Гаопин деч северо-востокыштырак бой каен шоген. 16 январьыште, подкреплениймым налмек, китайский войска-шамыч японец-шамыч ваштареш наступленийым ыштеныт, тыге нуным северышке шыгыремден луктыныт. Провинцийын тиде ужашыштыжак китайский войска-шамычын посна отрядышт Чжанцзы олан южный ден западный окрестностьлаже дек лишемыныт.

* * *

16 ден 17 январьыште ныл японский военный корабль Чженьхайым (Чжэцзян провинций) бомбардироватлен. 19 январьыште кум японский самолет Нинбон южный окрестностьлашкыже 24 бомбым кудалтен.

Молыланат примерым ончыкта

Шернур районышто шуко колхоз шошо агалан образцово ямдылалташ тӱҥалыныт. „Чевер ӱжара" колхоз шошо агалан тӱрыс ямдылалтын. Ял озанлык инвентарь-шамычат сайын ямдылыме. 4 сеялкым, 20 оравам, 20 плугым да 20 тырмам ремонтироватлен, кукшо вершш поген шындыме. Урлыкаш шурным 100 процентлан сортироватлыме. Тидын дене пырля мланде ӱмлдашлан 60 тонн волгык терысым пасушко лукмо. 12 центнер ломыжым да 11 центнер местный удобренийым погымо.

„У корно" колхозышто шошо агалан ямдылалтмаште кугу сеҥымаш-шамычым ыштеныт. Ял озанлык инвентарьым — 2 сеялкым, 25 оравам, 10 плугым да 15 тырмам ремонтироватлен кукшо сай вершш поген шындыме. Шушаш шошылан кукшӧ урожайностьым налшаш верч колхоз кажне кеҥын ямдылалтеш. 60 килограмм кайык терысым, 12,5 центнер ломыжым, 12 центнер местный удобренийым, 12 центнер минеральный удобренийым да 300 тонн волык терысым пасушко лукмо. Тылеч посна урлыкаш шурным 100 процентлан сортироватлен оптымо.

Нине колхоз-шамыч тений гектар гыч 100 пуд урожайым налшаш верч виян кучедалыт. Нуның образцовый пашашт молыланат пример лиеш. **А. С.**

Комсомольский организацийын инициативыже

Республикыште посна колхоз-шамычын председательышт шошо агалан ямдылалтмашын кӱлешлыкшым але умлен огытыл. Санденe нуно тиде паша деч йӧршеш ӧрдыштӧ шогат.

Теве „МОПР" колхоз (Шернур район) урлыкашым сортироватлымашыже уке, ял озанлык машина ден инвентарьым огеш ремонтироватле да тыгак удобренийым ямдылыде жапым эртара. Колхозын председательже А. Токтаулов йолташ шошо агалан ямдылалтмаш деч ӧрдыштӧ улеш.

Тиде колхоз пеленсе комсомольский организаций Токтаулов йолташын ситыдымаш-шамычшым ончыктен да пашам тӧрлаташ полшымаште ответственностьым шке ӱмбакыже налын.

Кызыт урлыкашым сортироватлашлан посна бригадым ойрымо, ял озанлык машина ден инвентарьым ремонтироватлаш комсомолец И. Кропотов йолташлан поручитлыме. Местный удобренийым погымо пашам комсомолец Токтаулов йолташ шке ӱмбакыже налын.

И. Куклин.

ВЫСТАВКЫЛАН ЯМДЫЛАЛТЕШ

Глушков Коля животный-шамычым пеш йората. Тудо ынде ятыр ий годсек кроликым ашна. Кызыт уже тудын 23 кролик уло. Нунылан Коля кеҥежымак кочкышым — ковыштам, йошкар упшеным, шудым ситышын ямдылен. Кажне урлык кроликым посна ашна, аккуратно пукша.

— Мый тений кеҥежлан кролик-шамычым 100 вуй марте шуктем,—ойла Глушков. Тудо эн чапле кролик-ше-шамыч дене 1940 ийысе Всесоюзный ял озанлык выставкыште участвоватлаш ямдылалтеш.

Коля—школышто примерный пионер, отличник. Колян примержылан чыла ученик-шамычлан последоватлыман.

Чемоданов Филимон.

Мустай НСШ,
Шернур район.

Конюх-шамыч соревноватлат

„Чирки" колхоз (Пектубай район) шошо агалан ямдылалтмашым сайын организоватлен. Урлыкашым ӱдышаш план почеш тӱрыс сортироватлен оптымо. Тиде кечылаште 9 сеялкым чыла ремонтироватлен шуктат, зиг-заг тырма ямде улыт.

Местный удобрений погалтеш. Ф. Москвин йолташ ик кечыште 4 центнер ломыжым поген.

Конюх-шамыч шошо агалан имньым сайын пукшен лукташлан социалистический соревнованийыш ушненыт. Н. Д. Чеснаков йолташ 9 ий конюхлан пашам ышта. Тудын пукшымо имне-шамычше сай упитанностян улыт.

Н. Чеснаков.

Скотница-шамычын требованийышт

„Чевер ӱжара" колхозын (Шернур район) молочно-товарный фермыштыже 20 лӱштымӧ ушкал уло.

Шукерте огыл ферма заведующий Т. Росляков йолташ скотница-шамыч коклаште Кырык-Марий районышто колхозласе ончыл животновод-шамычын обращенийыштым обсуждатлымашым эртарыш.

Доярка Чемешева йолташ,—мый 1940 ийыште шӧр продукцийым саемдаш да шукемдаш уло вием дене пижам манын ойлыш.

Фермысе пашаеҥ-шамыч колхоз правлений ончылан у вӱтам ышташ требованийым шынденыт.

Ф. Шабердин.

2000 литр шӧр

„Правда" колхозын (Морко район) молочно-товарный фермыштыже дояркылан Кутузова Надежда ышта. Кызыт тудо Шиньша ял советын депутатше.

Кутузова йолташ ушкал-шамычым норма дене эре ик жапыште пукша да йӱкта, нуным кажне кечын эрыкта. Тыге ончымо дене идалыкыште кажне лӱштымӧ ушкал деч 2000 литр дене шӧрым налын.

С. Кузнецов.

Кузнеч ял совет шошо ага вашеш

Кузнеч ял советысе (У-Тор'ял район) колхоз-шамыч 1940 ийыште кукшӧ урожайым налшаш верч шошо агалан виян ямдылалтыт.

„У вий" колхоз ӱдышаш шурным ситышын сортироватлен оптен. 30 тонн терысым пасушко лукмо. Тылеч посна минеральный ден местный удобренийым ямдылат.

Тыгак Киров лӱмеш, „У пасу", „Какшан", „Чолга шӱдыр" колхозлаште удобренийым ямдылымаш, пасум удобритлымаш да ял озанлык машина ден инвентарьым ремонтироватлымаш виян кая. **П. П. Яшметов.**

Шошо агалан ямдылалтыт

„Марий" колхоз (Шернур район) шошо агалан сайын ямдылалтеш. Пасушко терысым лукмо, тылеч посна 5 центнер кайык терысым, 10 центнер ломыжым погымо. Тиде пашаште комсомолец-шамыч активно полшат. А. Мамаев йолташ ял озанлык машина-шамычым ремонтироватлымаште участвоватла. Урлыкаш пырчым сортироватлен пытарыме, тиде пашаште Л. Михеева йолташ активно полшен.

А. Рукавишников.

Колхозлан полшат

Великопольский средний школышто (Оршанка район) тунемше Турецкых Федор да Рябинин Василий каникул жапыште колхозлан 9 центнер ломыжым поген пуэныт. Нуно тигак каныме кече годымат ломыжым погаш обещатленыт. **Шашкин Саню.**

Западный Европышто война

Берлин. Германский армийын Верховный командованийже тыге увертара: Мозель ден Пфальцский чодра коклаште французский разведывательный отряд дене столкновений лийме годым германский разведывательный отряд икмыняр пленныйым налын. Германский авиаций Англия ден Франция ӱмбалне разведкым ыштен чоҥештылын. Пограничный зона ӱмбалне патрульный чоҥештылмаш годым фронтын французский участкыже ӱмбалне воздушный бой лийын. 1 германский самолетым волтен шумо ыле. 20 январь вашеш йӱдым икмыняр вражеский самолет-шамыч адакат северо-западный Германия могырышкыла голландский территорийым чоҥештен вончeныт.

Шанхайыште 40 тӱжем сусыргышо японский солдат ден офицер-шамыч улыт

Шанхай. „Цзунмэйжибао" газета тыге воза: тиде тылзе тӱҥалтыш гыч Шанхайыш кажне кечын кугу партий сусыргышо японский солдат-шамыч кондалтыт. Садлан лийын Шанхайын японский районыштыжо шуко школа ден частный пӧртшамычым госпитальыш савыныме.

Пытартыш сведений почеш, Шанхайыште эмлалтмаште 40 тӱжем нарe солдат ден офицер-шамыч улыт.

Отв. редактор К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.
Упол. Главлита МАССР А—76. Йошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата